

Praha 25.10.2004

65

Zpráva o rodičce 2003

Od roku 1991 je v Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR) veden informační systém „Rodička a novorozenec“. Je zde sledován zdravotní stav matek během těhotenství a porodu, stav plodu a novorozence a případné komplikace. Vstupním dokladem do tohoto systému jsou povinná statistická hlášení „Zpráva o rodičce“ a „Zpráva o novorozenci“. „Zpráva o rodičce“ se vyplňuje za všechny rodičky včetně cizinek s trvalým nebo dlouhodobým pobytem v ČR a statisticky zachycuje období těhotenství, porodu a šestinedělí.

Jedním z nejvíce používaných ukazatelů porodnosti a plodnosti v mezinárodních srovnáních i pro zhodnocení vývoje je úhrnná plodnost. Představuje průměrný hypotetický počet živě narozených dětí připadajících na jednu ženu během jejího reprodukčního období (15 - 49 let) za předpokladu, že by specifické plodnosti podle věku zůstaly trvale na nezměněné úrovni daného kalendářního roku. Tento ukazatel v České republice od počátku devadesátých let prudce klesal, až se v roce 2000 jeho pokles zastavil na úrovni 1,14 dítěte na jednu ženu. V posledních letech se úhrnná plodnost dokonce zvyšuje, ale jde pouze o velmi mírný nárůst v řádu setin a Česká republika zůstává stále na jedné z nejnižších pozic v Evropě.

Stejně zásadní jako pokles hodnoty celkové plodnosti je také změna její struktury podle věku. Úhrnná plodnost se počítá jako součet specifických plodností podle věku, což jsou počty narozených matek v dané věkové skupině na 1000 žen v tomto věku. Obecně lze říci, že výrazně klesá plodnost žen mladších 25 let a mírně stoupá plodnost žen nad touto věkovou hranicí. Až do roku 1995 měly nejvyšší plodnost ženy ve věku 20 - 24 let. Od té doby jsou skupinou s nejvyšší plodností ženy 25 - 29leté, jejichž plodnost od roku 1996 neustále narůstá. Mimo to se zvyšuje i plodnost žen ve věku 30 - 34 let, která dlouho setrvala na konstantní úrovni, a v roce 2003 poprvé přesáhla i plodnost žen 20 - 24letých. Relativně významně také roste plodnost žen starších 35 let a dosahuje hodnot nejvyšších od sedmdesátých let. Podíl dětí živě narozených matek nad 35 let stále narůstá a v roce 2003 dosáhl 7,5 %. V rámci celé Evropy je tato hodnota však stále spíše nižší - ve státech jako Švédsko, Finsko, Švýcarsko nebo Velká Británie je již okolo 20 %.

Kromě věku je dalším kritériem, podle něhož lze kategorie rodiček třídit, jejich rodinný stav a vzdělání. Struktura narozených podle rodinného stavu matky prochází v posledních letech významnou přeměnou. Stejně jako v některých zemích západní Evropy se i u nás zvyšuje počet dětí narozených mimo manželství. V roce 2003 to bylo (předběžná data ČSÚ) už 28,5 %. Nižší podíl narozených mimo manželství, okolo 10 %, je především ve státech se silnou náboženskou tradicí (Itálie, Řecko, Polsko, Chorvatsko, Švýcarsko)

a naopak více než polovina dětí se rodí mimo manželství v zemích severní Evropy (Švédsko, Norsko, Estonsko, Island). O mnoho stabilnější je složení rodiček podle dosaženého vzdělání. Stále okolo tří čtvrtin rodiček tvoří ženy se středoškolským vzděláním. Mezi nimi ale začínají mírně převažovat středoškolačky s maturitou nad těmi bez maturity. Podíl vysokoškolaček mezi rodičkami (11,5 %) se každoročně nepatrně přibližuje podílu žen s ukončeným nebo neukončeným základním vzděláním (12,4 %). Vysokoškolačky nad ženami se základním vzděláním výrazně převažují mezi matkami nad 30 let.

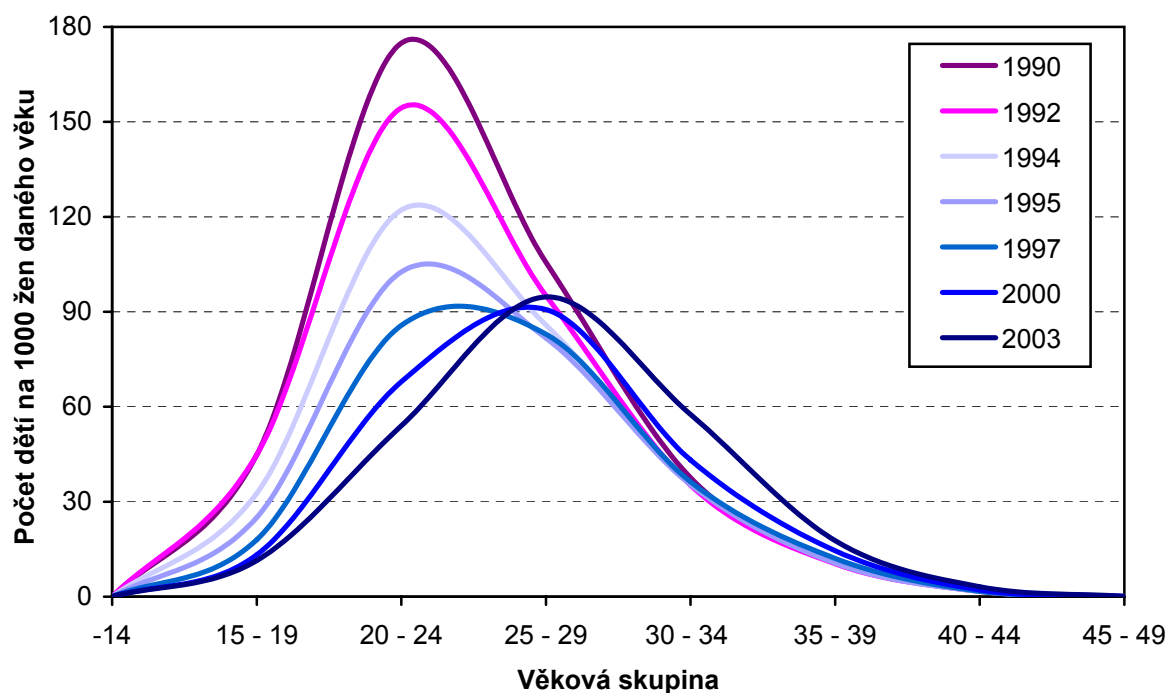
Ačkoli narůstá podíl narozených císařským řezem (16,3 %), stále se velká většina dětí rodí spontánně (82 %). Ostatní porody jsou ukončeny pomocí kleští nebo vakuumextrakce. V mezinárodním srovnání patříme v Evropě k zemím, v nichž je podíl živě narozených císařským řezem spíše nižší. Nejnižší procento dětí narozených císařským řezem je především ve státech bývalého Sovětského svazu. Naopak více než 20 % dětí se císařským řezem rodí v Německu, Rakousku, Maďarsku a Portugalsku. V České republice mělo z žen, které již někdy dříve rodily a v roce 2003 porodily vaginálně, v anamnéze císařský řez jen 4,6 %. Mezi matkami, které již dříve rodily a v roce 2003 porodily císařským řezem, jich mělo i v minulosti císařský řez 42,1 %. Podíl dětí narozených císařským řezem stoupá s věkem matky a ženám nad 35 let se císařským řezem narodilo téměř každé čtvrté dítě.

Většina rodiček (79 %) netrpěla v těhotenství žádnými zdravotními obtížemi, pro něž by musela být hospitalizována, nebo jen takovými, že byla hospitalizována méně než jeden týden. Necelých 14 % jich bylo hospitalizováno jeden týden a 5 % dva až tři týdny. Délka průměrné hospitalizace se zvyšovala v závislosti na klesajícím věku rodiček.

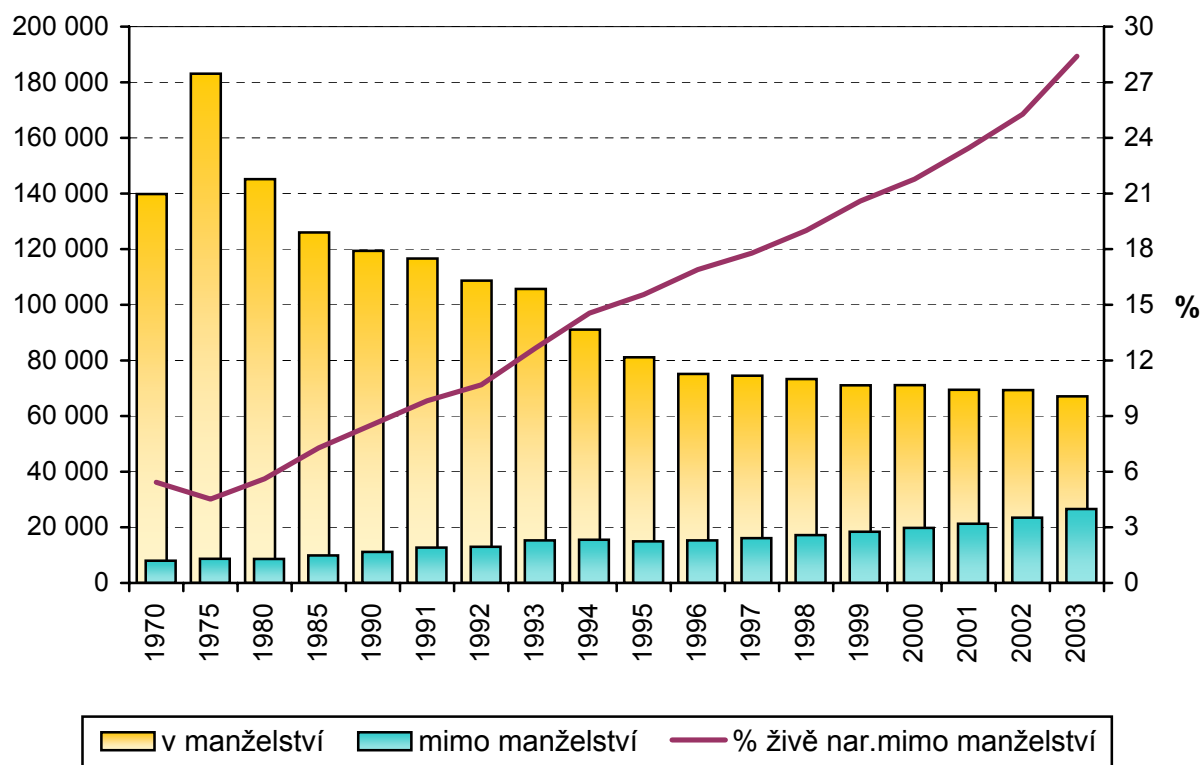
Porod probíhal zcela bez komplikací u více než třetiny rodiček. Každé druhé rodičce byla provedena epiziotomie (chirurgické nastřížení hráze) a u 16,5 % matek došlo k porodnímu poranění hráze nebo čípku. Vážnější komplikace porodu jako ztráta krve, výhřez pupečníku nebo ruptura dělohy byly naštěstí mnohem méně četné (na 100 matek připadlo 2,1 ztrát krve, 0,1 výhřez pupečníku a 0,1 ruptura dělohy).

Vypracovala: Mgr. Helena Chodounská

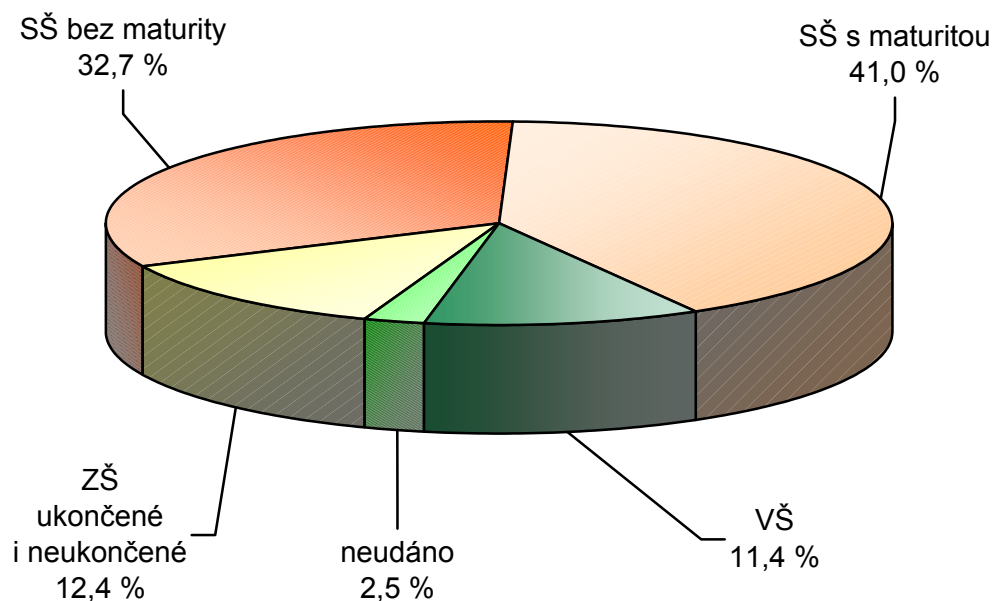
Vývoj specifických plodností podle věku

Vývoj počtu živě narozených podle legitimacy

Rodičky podle vzdělání

Narození podle průběhu porodu

